

Nr 26.

Ankom till riksdagens kansli den 24 april 1934 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om sterilisering av vissa sinnessjuka, sinnesslöa eller andra som lida av rubbad själsverksamhet, dels ock en i ämnet väckt motion.

Genom en den 17 februari 1934 till riksdagen avlämnad proposition, nr 103, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Lag

om sterilisering av vissa sinnessjuka, sinnesslöa eller andra som lida av rubbad själsverksamhet.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Kan med skäl antagas att någon som lider av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av själsverksamheten är på den grund för framtiden ur stånd att handhava vårdnaden om sina barn eller kommer att genom arvsanlag på avkomlingar överföra sinnessjukdom eller sinnesslöhet, må utan hans samtycke sterilisering enligt denna lag å honom företagas, där han på grund av sin rubbade själsverksamhet varaktigt saknar förmåga att lämna giltigt samtycke till åtgärden.

Å sterilisering på grund av medicinska skäl äger lagen icke tillämpning.

2 §.

Sterilisering må, med undantag för det i 3 § avsedda fall, företagas allenast efter tillstånd av medicinalstyrelsen.

Sådant tillstånd må ej lämnas utan att, om den som avses skola steriliseras är gift hans make, om han är underårig den som har vårdnaden om honom, om han är omyndigförklarad förmyndaren, samt om han är intagen å allmän anstalt dennas läkare och föreståndare, där så kan ske, erhållit tillfälle att yttra sig.

3 §.

Hava beträffande sinnesslö två legitimerade läkare efter samråd funnit skäl till sterilisering jämlikt 1 § föreligga, må utan tillstånd av medicinalstyrelsen sterilisering verkställas, där skriftligt samtycke föreligger från den eller dem som enligt 2 § andra stycket skola erhålla tillfälle att yttra sig.

4 §.

Sterilisering skall verkställas av legitimerad läkare och må endast ske genom ingrepp av sådant slag att i allmänhet skada till hälsan ej är därmed förenad.

Sterilisering å sinnesslö, som företages utan att därtill inhämtats tillstånd av medicinalstyrelsen, skall verkställas å lasarett eller sjukstuga eller ock å annan anstalt, beträffande vilken medicinalstyrelsen medgivit att sterilisering må där företagas.

5 §.

Läkare eller annan, som å tjänstens vägnar eller eljest tagit befattning med sterilisering eller med ärende angående sådan åtgärd, må ej i oträngt mål yppa något av vad därvid förekommit.

6 §.

Över medicinalstyrelsens beslut i ärende angående sterilisering må besvär anföras hos Konungen före klockan tolv å tjugonde dagen från den då beslutet meddelades.

7 §.

Överträder eller åsidosätter någon vad i denna lag stadgas och är ej förseelsen eljest med straff belagd, dömes till dagsböter.

8 §.

Förseelse mot vad i 5 § stadgas må ej åtalas av allmän åklagare, där den ej av målsägande angives till åtal.

Böter som ådömas enligt denna lag tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

9 §.

Konungen äger meddela erforderliga bestämmelser angående tillämpningen av denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1935.

I sammanhang med berörda proposition har utskottet till behandling förehaft en i anledning av densamma inom första kammaren väckt motion, nr 306, däri herr *Bismark* hemställt, att Kungl. Maj:ts förslag måtte göras till föremål för en sådan omarbetning, att även sterilisering av rättskapla underkastas kontroll i enlighet med vissa i motionen närmare angivna riktlinjer.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för det i propositionen framlagda lagförslaget samt den hemställan, som gjorts i motionen, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till propositionen respektive motionen.

Frågan om *lagstiftning angående sterilisering* bragtes i vårt land första gången under statsmakternas prövning vid 1922 års riksdag genom en motion, I: 38, väckt av herr *Petrén* under instämmande, såvitt angick motionens syfte, av elva andra ledamöter av första kammaren. På förslag av andra lagutskottet (utlåtande nr 24) beslöt riksdagen att i anledning av motionen hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, under vilka förutsättningar och i vilken ordning sterilisering av sinnesslöa, sinnessjuka och fallandesjuka måtte kunna företagas, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde förordas (skrivelse nr 250).

Sedan yttranden över riksdagens framställning avgivits den 2 oktober 1923 av styrelsen för statens institut för rasbiologi och den 28 oktober 1924 av medicinalstyrelsen, föredrogs ärendet i statsrådet den 30 oktober 1927. Med stöd av bemyndigande av Kungl. Maj:t sistnämnda dag tillkallade sedermera chefen för socialdepartementet den 30 december samma år särskilda sakkunniga — häradshövdingen *G. Lindstedt* samt professorerna *E. Essen-Möller*, *E. Sjövall* och *V. Wigert* — med uppdrag att inom departementet biträda med verkställande av utredning och utarbetande av förslag angående medgivande till sterilisering i vissa fall av sinnesslöa, sinnessjuka och fallandesjuka.

De sakkunniga avlämnade den 30 april 1929 betänkande med förslag till steriliseringslag — *1929 års betänkande* — (S. O. U. 1929: 14). Över betänkandet avgavos yttranden av åtskilliga myndigheter och sammanslutningar. Socialdepartementet överlämnade därefter den 19 november 1931 ärendet till justitiedepartementet.

Vid 1933 års riksdag hemställde herr *Petrén* i en motion, I: 188, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, att nytt förslag till steriliseringslag måtte utarbetas. På förslag av andra lagutskottet (utlåtande nr 12) beslöt riksdagen att i anledning av motionen anhålla, att Kungl. Maj:t ville under hänsyntagande till vissa av utskottet i dess utlåtande anförda synpunkter i ämnet låta verkställa förnyad utredning, under vilka förutsättningar och i vilken ordning sterilisering av sinnesslöa, sinnessjuka och

fallandesjuka skulle kunna företagas, samt för riksdagen skyndsamt framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda (skrivelse nr 86).

Professorn Ragnar Bergendal anmodades den 8 mars 1933 — efter att tidigare hava tillkallats att i egenskap av sakkunnig inom justitiedepartementet biträda med verkställande av utredning angående partiella reformer på strafflagstiftningens område — att verkställa ytterligare erforderlig utredning i steriliseringsfrågan samt inkomma med förslag till lagstiftning i ämnet. Sedermera förordnade Kungl. Maj:t hovrättsassessorn Maths Heüman att biträda professor Bergendal vid utredningen.

Den 22 juli 1933 avlämnade professor Bergendal betänkande med förslag till lag om sterilisering av vissa sinnessjuka, sinnesslöa eller av annan rubbning av själsverksamheten lidande personer — 1933 års betänkande — (S. O. U. 1933: 22). Över detta betänkande avgåvos yttranden av fångvårdsstyrelsen, socialstyrelsen, medicinalstyrelsen, styrelsen för statens institut för rasbiologi, medicinska fakulteterna vid universiteten i Uppsala och Lund, Karolinska institutets lärarkollegium, interneringsnämnden, statens inspektör för fattigvård och barnavård, svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet, psykiatriska föreningen, centralstyrelsen för Sveriges läkarförbund samt svenska läkaresällskapet.

Det vid 1933 års betänkande fogade lagförslaget blev därefter föremål för överarbetning inom justitiedepartementet, därvid dels några sakliga ändringar av mindre betydelse, dels ock vissa formella jämkningar vidtogos. Sedan utlåtande över det inom departementet utarbetade lagförslaget därefter inhämtats från lagrådet, underkastades nämnda förslag ytterligare vissa jämkningar, innan detsamma framlades för riksdagen genom nu förevarande proposition.

Med sterilisering i vidsträckt bemärkelse förstås ett sådant medicinskt ingrepp, som leder till att fortplantningsförmågan upphäves. Ingreppet kan företagas antingen så, att man borttager eller dödar könskörtlarna (testiklarna hos mannen, äggstockarna hos kvinnan) eller könscellerna däri (genom strålbehandling) eller ock så att man utan att göra något ingrepp i könskörtlarna hindrar de av dessa producerade könscellerna (sådeskropparna och äggen) att nå sin bestämmelse. Den senare metoden kallas numera sterilisering (sterilisering i inskränkt mening), under det att den förra (borttagandet eller dödandet av könskörtlarna) benämnes kastrering. Efter sterilisering i inskränkt mening förbliva könsdriften och potensen (potentia coeundi) oförminskade; steriliseringen har ingen verkan utöver den att fortplantningsförmågan upphäves. Sterilisering utföres vanligen så, att man avlägsnar ett stycke av sädesledaren (angiektomi, vasektomi) eller äggledaren (salpingektomi, tubarresektion). Härigenom hindras sådeskropparna eller äggen att framkomma till sin bestämmelseort. Å mannen utföres denna operation synnerligen lätt, utan att han behöver intagas å sjukhus och med endast lokal bedövning.

Å kvinnan utgör den på grund av äggledarnas läge inuti bukhålan ett större ingrepp, som kräver sjukhusvistelse; hos henne måste man räkna med en viss om än mycket ringa operationsrisk. Till skillnad från sterilisering i inskränkt mening medför kastrering, förutom fortplantningsförmågans upphörande, jämväl den påföljden att senila förändringar uppstå i organismen; i regel försvinner såväl könsdriften som potensen, om icke omedelbart så dock efter någon tid.

De skäl, som kunna åberopas för verkställande av sterilisering (i vidsträckt bemärkelse), indelas vanligen i fem huvudgrupper. Sterilisering på *medicinsk* indikation föreligger, då en sterilisering (vanligen kastrering) är påkallad av hänsyn till den opererades liv eller hälsa. Vad som i första hand givit upphov till kravet på steriliseringsåtgärder är emellertid den *eugeniska* (eller sjukdomsprofylaktiska) synpunkten. Av eugeniska skäl — för att hindra tillkomsten av mindervärdig avkomma — har sterilisering ifrågasatts såväl beträffande personer som lida av vissa svårare ärftliga kroppsliga sjukdomar som ock framför allt beträffande psykiskt (däri inbegripet moraliskt) undermåliga individer. I främsta rummet har sterilisering ifrågasatts beträffande sinnessjuka, sinnesslöa och fallandesjuka. Sterilisering kan vidare påyrkas på *sociala* grunder, därvid man närmast torde hava i sikte den omständigheten, att personer kunna vara i sådan grad psykiskt eller fysiskt mindervärdiga, att de icke kunna eller i varje fall icke äro lämpade att handhava vårdnaden om sina barn. För sterilisering kunna vidare åberopas *humanitära* skäl av flera slag, t. ex. att en person, som önskar ingå äktenskap, tynges av tanken att till avkomman fortplanta ödesdigra arvsanlag men sannolikheten för nedärvning dock icke är så stor att en sterilisering av eugeniska skäl ur samhällets synpunkt framstår såsom motiverad, eller att en person, som är behäftad med fallandesot, härrörande av övervägande inre orsaker, önskar ingå äktenskap. Slutligen kan sterilisering påyrkas på *kriminalpolitiska* grunder — för att förebygga sexuella förbrytelser. Det operativa ingreppet måste i detta fall bestå i kastrering. Det omedelbara syftet är nämligen här, icke såsom vid sterilisering på eugenisk, social eller humanitär grund att förhindra fortplantning, utan att utplåna könsdriften. Ingreppet kan sägas vara motiverat icke blott av samhällets intresse (kriminalpolitiska synpunkter) utan ock i viss mån av individens eget intresse (humanitära och även medicinska synpunkter). Det sistnämnda är framför allt händelsen då personen i fråga på grund av sina sexuella anlag måste hållas internerad å anstalt men en kastrering skulle kunna medföra att han utskreves från anstalten.

En lagstiftning angående sterilisering kan gå ut på att sterilisering under vissa förutsättningar skall kunna företagas även mot vederbörandes vilja (*tvångssterilisering*) eller ock inskränka sig till att giva regler

för det fall att vederbörandes samtycke till åtgärden föreligger (*frivillig sterilisering*). En mellanställning kan sägas intagas av en lag, som medgiver att personer vilka på grund av bristande kapacitet icke kunna lämna ett giltigt samtycke få steriliseras.

Beträffande gällande svensk rätts ställning till frågan om rätt att företaga sterilisering får utskottet hänvisa till vad därom anförts i propositionen å sid. 6—7 samt 22—23.

Föredragande departementschefen, statsrådet Schlyter, gör i propositionen följande sammanfattning av vad som härutinnan kan anses vara gällande rätt:

Enligt gällande rätt är sterilisering som betingas av medicinska skäl tillåten i samma utsträckning som andra jämförliga operativa ingrepp. I övrigt läser sterilisering vara tillåten, om den företages med samtycke av den som steriliseras samt för densamma föreliggande bärande skäl av eugenisk, social, humanitär eller kriminalpolitisk natur.

Uppenbarligen låter det sig icke göra att lämna en mera uttömmande uppräknings eller beskrivning av »bärande skäl» av sålunda angiven natur.

En särskild fråga är den huruvida, i fall då den som ifrågakommer till sterilisering på grund av rubbning av själsversamheten saknar förmåga att lämna giltigt samtycke, sterilisering dock kan ske. Det torde få anses att beträffande denna fråga för närvarande råder stor osäkerhet — en osäkerhet som knappast läser kunna undanröjas på annan väg än genom lagstiftning.

Angående frågan om vilken räckvidd, som bör givas åt en steriliseringslagstiftning i vårt land, må först nämnas, att i herr *Petréns motion I: 38 vid 1922 års riksdag* yrkades, att utredning måtte verkställas under vilka förhållanden sterilisering av sinnesslöa, sinnessjuka och fallandesjuka, eventuellt sedlighetsförbrytare, kunde äga rum.

Andra lagutskottet yttrade i sitt av *riksdagen* godkända utlåtande, nr 24, bland annat:

Enligt utskottets mening vore behovet av steriliseringsåtgärder störst beträffande sinnesslöa, av vilka, därest sterilisering ägde rum, ett avsevärt antal icke såsom nu skulle behöva hållas internerade å anstalt. Vad de sinnessjuka anginge, så torde det ifrågavarande spörsmålet icke hava samma betydelse, då det stora flertalet sinnessjuka i allt fall på grund av sjukdomens yttringar vore i behov av vård å sinnessjukhus, och anstaltsplatser också funnes för det stora flertalet vårdbehövande sinnessjuka. I övrigt syntes allenast sådana sinnessjuka, vilkas sjukdom vore av varaktig art eller av periodiskt återkommande natur, böra kunna göras till föremål för sterilisering. Härför talade icke blott rashygieniska utan även yttre sociala skäl såsom oförmåga att fylla föräldraplikten o. s. v. Vad därefter de fallandesjuka beträffade, så syntes det från såväl humanitär som rashygienisk synpunkt finnas ett visst fog för att utsträcka medgivandet till sterilisering att gälla alla sådana i fruktbarhetsåldern varande psykiskt normala personer, som lede av fallandesot, vilken härrörde av övervägande inre orsaker. Det erinrades, att i motionen fråga varit väckt om rätt till sterilisering av vissa brottslingkategorier, men funne emellertid utskottet vägande skäl tala för att ett steriliseringsförfarande i rashygieniskt in-

tresse för närvarande begränsades att gälla allenast sådana individer, för vilka äktenskapsförbud vore stadgat. Vidare förklarade sig utskottet ansluta sig till ståndpunkten, att i utredningen icke borde innefattas frågan om *obligatorisk* sterilisering, utan att densamma endast skulle gälla fastställande av regler, när sterilisering av sociala skäl vore *tillåten*.

Utskottet hemställde därför, såsom förut nämnts, om utredning under vilka förutsättningar och i vilken ordning sterilisering av sinnesslöa, sinnessjuka och fallandesjuka måtte kunna företagas.

Vid anmälan av ärendet inför Kungl. Maj:t den 30 oktober 1927 anförde dåvarande *chefen för socialdepartementet, statsrådet Pettersson*, bland annat:

Vad beträffade frågan, huruvida lagstiftningen borde bereda möjlighet att framtvinga sterilisering eller om den blott skulle legalisera frivilligt undergående av sådan åtgärd, intog departementschefen i huvudsak samma ståndpunkt som utskottet (vilket uttalat sig för det senare alternativet). Därvid borde dock beaktas att kravet på frivillighet i vanlig mening endast kunde upprätthållas beträffande dem, som vore vid sina sinnens bruk. Särskilt beträffande huvudparten av de sinnesslöa kunde ju något verkligt medgivande från vederbörande själv icke komma till stånd, men detta borde icke få utgöra avgörande hinder för sterilisering.

Det förslag till steriliseringslag, som framlades i *1929 års betänkande*, byggde på den uppfattningen, att enligt gällande svensk rätt sterilisering även med vederbörandes samtycke så gott som undantagslöst vore rättstridig, såvida den icke företoges på rent medicinsk indikation. Förslaget innehöll bland annat följande bestämmelser:

Sterilisering skulle vara tillåten, dels i det fall då grundad anledning föreläge till antagande att någon på grund av arvsanlag komme att till sina barn överföra sinnessjukdom, sinnesslöhet eller fallandesot, som gjorde dem oförmögna att taga vård om sig själva (eugenisk indikation), och dels i det fall, då någon på grund av sjukdom som nyss nämnts vore varaktigt ur stånd att handhava vårdnaden om sina barn och skäl vore att antaga att sjukdomen vore ärftlig (såväl social som eugenisk indikation). Emellertid skulle sterilisering ej få företagas å någon utan att han med insikt om åtgärdens innebörd samtyckt därtill. Den vars sinnesbeskaffenhet vore sådan att han icke kunde inse åtgärdens innebörd skulle således icke kunna steriliseras. Enligt förslaget skulle sterilisering på enbart social grund (oförmåga att handhava vårdnaden om sina barn) icke vara tillåten. Sterilisering på grund av medicinsk indikation reglerades icke i förslaget. Detsamma innehöll ej heller några bestämmelser rörande sterilisering i kriminalpolitiskt syfte. Vad beträffade kastrering i förebyggande syfte av sedlighetsförbrytare och sexuellt abnormal, funno de sakkunniga att den rent medicinska indikationen för kastrering i dessa fall ökades tämligen jämsides med samhällsriskens, varför det vore befogat att här utan särskild lagstiftning lägga rätten till sterilisering i läkarens hand.

I flera *ytttranden över 1929 års betänkande*, bland dem medicinalstyrelsens, uttalades den uppfattningen att lagstiftning angående sterilisering av rättskapabla vore onödig. Enligt gällande rätt finge det nämligen, under förut-

sättning att eugeniska eller sociala indikationer föreläge, anses tillåtet för en läkare att företaga sterilisering av en rättskapabel person som därtill lämnat sitt samtycke. Lagstiftningen borde således begränsas att avse sådana personer, som på grund av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av självsverksamheten vore ur stånd att bedöma och taga ställning till steriliseringsåtgärden och som därför icke kunde lämna ett rättsligen bindande samtycke. I åtskilliga yttranden erinrades vidare mot förslaget att de eugeniska indikationerna erhållit ett dominerande inflytande på bekostnad av de sociala. — En utförlig redogörelse för innehållet i yttrandena över 1929 års betänkande lämnades i 1933 års sakkunnigbetänkande sid. 30—63.

I herr *Petréns motion I: 188 vid 1933 års riksdag* framhölls dels att sterilisering borde få företagas å sinnessjuka och sinnesslöa även då enbart sociala indikationer föreläge, dels att möjlighet borde öppnas för sterilisering av sådana personer som på grund av bristande insikt om steriliseringens innebörd ej kunde rättsligen samtycka till undergående av sterilisering, dels ock att lagen uttryckligen borde medgiva att kastrering företoges å sedlighetsförbrytare eller sexuellt perversa personer som själva framställde begäran härom.

Andra lagutskottet anförde i sitt av *riksdagen* godkända utlåtande, nr 12, bland annat:

I det lagförslag, som framlagts i 1929 års betänkande, hade enligt utskottets mening föreskrivits strängare villkor för den ifrågasatta lagens tillämplighet, än som av omständigheterna kunde anses betingade. Mot förslaget kunde särskilt erinras, att den rashygieniska — ärftlighetsteoretiska — principen i allt för hög grad fått undantränga de sociala och humanitära synpunkterna, att samtycke till steriliseringsåtgärden under insikt om dess innebörd för alla fall gjorts till villkor för vidtagande av förfarandet samt att, så som lagförslaget avfattats, en legalisering av steriliseringsåtgärder under de förutsättningar, som däri angivits, motsättningsvis skulle komma att medföra en kriminalisering av andra än de få fall, som ginge in under lagförslagets regler. Skulle förslaget upphöjas till lag, komme densamma att bliva tillämplig allenast i ringa utsträckning och ofta icke i sådana fall, där steriliseringsåtgärder enligt utskottets mening vore särskilt påkallade. En steriliseringslag i vårt land borde enligt utskottets förmenande vila på de principer, som utskottet i sitt utlåtande, nr 24, vid 1922 års riksdag närmare utvecklade.

1933 års sakkunnigbetänkande vilade på den grundtanken, att i princip endast frivillig sterilisering finge ifrågakomma. Den sakkunnige (professor Bergendal) hänvisade i detta hänseende därtill, att såväl andra lagutskottets utlåtanden vid 1922 och 1933 års riksdagar som ock 1929 års betänkande samt det övervägande antalet av de myndigheter och samman slutningar, som avgivit yttranden över nämnda betänkande, utgått från, att en blivande lagstiftning icke skulle medgiva tvångssterilisering utan endast reglera under vilka förutsättningar frivillig sterilisering finge företagas. Frivillighetsprincipen hade emellertid i förslaget icke ansetts böra

sträckas så långt, att den skulle utesluta, att sterilisering verkställdes i sådana fall, då den, som ifrågasattes skola undergå sterilisering, lede av sådan rubbning av förstånds- eller viljeverksamheten (själsverksamheten), att han icke kunde avgiva ett i rättslig mening giltigt samtycke till sterilisering. Beträffande den i flertalet yttranden över 1929 års betänkande uttalade meningen att ett upprätthållande av frivillighetsprincipen i fråga om dessa fall skulle medföra, att de syften, som med lagstiftningen avsåges, endast i mycket obetydlig mån komme att realiseras, hade den sakkunnige funnit densamma icke kunna motsägas. En steriliseringslag måste därför, om den skulle få någon praktisk betydelse, enligt den sakkunniges mening lämna möjlighet öppen för sterilisering av inkapabla.

Såsom ovan nämnts avgävo ett flertal myndigheter och sammanslutningar *yttranden över 1933 års sakkunnigbetänkande*. I några av dessa berördes frågan huruvida tvångssterilisering — närmast tvångskastrelning av sedlighetsförbrytare — borde föreskrivas. Uttalanden till förmån härför förekommo i yttranden av centralstyrelsen för Sveriges läkarförbund och Svenska läkaresällskapet samt professorn N. von Hofsten (sistnämnda yttrande fogat vid utlåtande från rasbiologiska institutet). Redogörelse för innehållet i dessa yttranden återfinnes å sid. 14—15 i propositionen. Medicinalstyrelsen ansåg däremot 1933 års sakkunnigbetänkandes ståndpunkt att icke upptaga tvångssterilisering i egentlig mening tillfyllest motiverad. Fångvårdsstyrelsen fann att i nämnda betänkande övertygande skäl anförts för att frågan om sterilisering av kriminalpolitiska hänsyn utan vederbörandes samtycke åtminstone för närvarande borde besvaras nekande.

Föredragande departementschefen, statsrådet Schlyter, anför i propositionen i förevarande hänseende:

Lika med professor Bergendal är jag av den åsikten att en lagstiftning angående sterilisering icke för närvarande bör upptaga bestämmelser angående tvångssterilisering i egentlig mening. Den sakkunniges ståndpunkt härutinnan står i överensstämmelse med uttalanden av andra lagutskottet vid såväl 1922 som 1933 års riksdag och har vunnit så gott som enhällig anslutning i de inkomna yttrandena.

I *1933 års sakkunnigbetänkande* framlades, såsom ovan nämnts, förslag till lag om sterilisering av vissa sinnessjuka, sinnesslöa eller av annan rubbning av själsverksamheten lidande personer. I betänkandet förklarades att en reglering av rätten att sterilisera rättskapabla personer däremot icke syntes vara vare sig nödvändig eller ens nyttig. För de skäl, som i betänkandet anförts till stöd för sistnämnda ståndpunkt, lämnas en redogörelse i propositionen å sid. 15—16, till vilken redogörelse utskottet får hänvisa.

Under erinran att medicinalstyrelsen i yttrande över 1929 års betänkande föreslagit att i administrativ ordning borde utfärdas vissa bestämmelser rörande sterilisering av rättskapabla med deras samtycke, anfördes i 1933

års sakkunnigbetänkande att frågan huruvida och i vilken omfattning sådana bestämmelser borde meddelas icke ansetts böra upptagas till behandling i det uti sistnämnda betänkande framlagda förslaget.

Spörsmålet huruvida en lagstiftning i steriliseringsfrågan kan — såsom skett i det genom 1933 års sakkunnigbetänkande framlagda förslaget — för närvarande begränsas att gälla allenast personer vilka på grund av rubbning av själsverksamheten sakna förmåga att lämna giltigt samtycke till sterilisering eller om den bör upptaga jämväl bestämmelser om sterilisering av rättskapabla, behandlades i flera av de *över 1933 års sakkunnigbetänkande inkomna yttrandena*. Därvid uttalades i några yttranden — av Psykiatriska föreningen, styrelsen för statens institut för rasbiologi, fångvårdsstyrelsen och interneringsnämnden — den mening, att genom en lagstiftning i ämnet borde angivas under vilka förutsättningar sterilisering å rättskapabla vore tillåten. I andra yttranden — av medicinalstyrelsen, medicinska fakulteterna vid universiteten i Uppsala och Lund, Karolinska institutets lärarkollegium, socialstyrelsen, statens inspektör för fattigvård och barnavård, svenska läkaresällskapet och centralstyrelsen för Sveriges läkareförbund — föreslogs allenast att i administrativ ordning skulle utfärdas vissa föreskrifter om skyldighet för läkare, som verkställde sterilisering å rättskapabel, att därom — efter ingreppets verkställande — insända berättelse till medicinalstyrelsen. En redogörelse för innehållet i de nu omförmälda yttrandena återfinnes å sid. 16—21 i propositionen, vartill utskottet anhåller att få hänvisa.

Föredragande departementschefen, statsrådet Schlyter, anför i propositionen, bland annat:

Under det att önskemålet om en lagstiftning angående sterilisering är allmänt, råda emellertid delade meningar beträffande denna lagstiftnings lämpliga omfattning. Det senast framlagda lagförslaget har begränsats att gälla vissa kategorier av personer, nämligen sådana som på grund av rubbning av själsverksamheten sakna förmåga att lämna giltigt samtycke till företagande av sterilisering, och denna begränsning har vunnit anslutning i flera av de inkomna yttrandena. Från en del håll framställes emellertid yrkande om att lagen bör erhålla allmän räckvidd och alltså angiva beträffande såväl rättskapabla som icke rättskapabla under vilka förutsättningar en sterilisering är tillåten. Härvid bortses dock från sterilisering, som betingas av medicinska skäl.

I propositionen behandlas därefter (sid. 22—23) spörsmålet om tillåtligheten av sterilisering enligt gällande rätt, därvid den sammanfattning av vad som kan anses vara gällande rätt göres, för vilken utskottet ovan i detta utlåtande redogjort (sid. 6).

Departementschefen anför (sedan han förklarar sig instämma i professor Bergendals åsikt att bestämmelser angående tvångssterilisering i egent-

lig mening icke för närvarande böra upptagas i en lagstiftning angående sterilisering) vidare:

Jämväl därutinnan är jag ense med den sakkunnige, att lagstiftningen synes mig böra begränsas att gälla personer som sakna förmåga att lämna giltigt samtycke till sterilisering. I fråga om rättskapabla personer föreligger redan nu möjlighet att få sterilisering till stånd i alla sådana fall då det kan anses överensstämma med samhällets intresse. Förutsättningen är visserligen — förutom tillvaron av bärande skäl av eugenisk, social, humanitär eller kriminalpolitisk natur — att vederbörande själv samtycker, men såsom jag nyss angivit bör en lagstiftning i detta ämne icke byggas på principen om tvångsterilisering; den skulle alltså i denna punkt ej medföra någon förändring i förhållande till vad redan nu kan ske. Att i lag fastslå vad som enligt rådande rättsåskådning sålunda gäller beträffande sterilisering av rättskapabla är såsom i 1933 års betänkande anföres varken nödvändigt eller nyttigt. De skäl som i betänkandet anföras till stöd för detta uttalande förefalla bärkraftiga. Jag kan sålunda ej dela den uppfattning, som synes ligga bakom vissa av yttrandena över betänkandet, att en lagstiftning angående de rättskapabla skulle vara nödvändig, visserligen icke för att fastslå att sterilisering av en rättskapabel kan vara rättssenlig, men för att förebygga den missuppfattningen att en sådan sterilisering skulle vara tillåten så snart samtycke föreligger oavsett de skäl som ligga till grund för samtycket. För att lämna medicinalstyrelsen tillfälle att följa den praxis som på detta område utvecklas torde dock, såsom föreslås i flera av yttrandena, böra åläggas läkare som verkställer sterilisering att insända rapport därom till styrelsen. Rapporten bör avfattas enligt fastställt formulär, och lämpligen kan detta erhålla sådan lydelse att läkaren anvisas att före ingreppets verkställande samråda med annan läkare. Bestämmelser i nu angivna hänseende kunna emellertid utfärdas i administrativ ordning; den närmare behandlingen av detta spörsmål torde lämpligen äga rum, så snart statsmakternas beslut i det nu förevarande lagstiftningsärendet föreligger, i avsikt att bestämmelserna skola kunna träda i kraft samtidigt med den nu ifrågasvarande lagen.

Av det sagda framgår att enligt min mening en lagstiftning i steriliseringsfrågan nu bör komma till stånd allenast i den omfattning som föreslås i 1933 års betänkande.

Lagrådet har i yttrande över den inom justitiedepartementet gjorda överarbetningen av det i 1933 års sakkunnigbetänkande framlagda förslaget anfört bland annat:

Den föreslagna lagstiftningen har inskränkts till att gälla personer, vilka på grund av rubbning av själsverksamheten sakna förmåga att lämna giltigt samtycke till sterilisering. Under vilka förutsättningar sterilisering av andra personer må äga rum har icke reglerats i förslaget. Det lär icke kunna bestridas, att vissa betänkligheter möta mot att på detta område där lagregler helt saknas stifta en lag med den begränsade omfattning som sålunda föreslås. Fördelarna av att snarast möjligt vinna en lösning av frågan om sterilisering av sinnesslöa som sakna rättskapacitet synas emellertid vara så stora, att angivna betänkligheter icke böra föranleda uppskov med denna frågas behandling. Den erfarenhet, som därest den nu föreslagna lagen antages kan komma att vinnas vid

dess tillämpning, torde ock kunna bliva till gagn vid fortsatt utredning rörande behovet av och innehållet i en utvidgad lagstiftning i ämnet.

I motionen I:306 anför herr *Bismark* beträffande det i propositionen framlagda lagförslaget bland annat:

Emot förslaget, som endast avser att under vissa betryggande former medgiva sterilisering av de i förslaget avsedda personerna, därest de på grund av sin rubbade själsverksamhet varaktigt sakna förmåga att lämna giltigt samtycke till åtgärden, synes intet i och för sig vara att erinra. Däremot synas starka erinringar möta mot att man icke samtidigt söker reglera formen för sterilisering av rättskapabla personer. — — — — — Vad som avskräckt departementschefen från att meddela bestämmelser rörande beskaffenheten av de skäl, å vilka sterilisering av rättskapabla personer kunde tillåtas, synes vara svårigheten att bestämma de bärande skälen för en steriliseringsåtgärd. En dylik bestämning torde dock väl knappast vara nödvändig, därest man t. ex. överlätte åt medicinalstyrelsen att i varje särskilt fall pröva åtgärdens tillåtlighet. Men icke ens om man avstår från denna utväg, utan endast nöjer sig med att föreskriva, att sterilisering skall verkställas efter samråd av två läkare och ske å lasarett eller därmed jämförlig anstalt, synes det vara nödvändigt att i lagen angiva de bärande skälen. Huvudsaken är att icke mindre samvetsgranna läkare ägna sig åt denna art av förrättningar. En rapport från dylika kan ju vara så färgad, att den icke kan tjäna till ledning för bedömande av steriliseringens tillåtlighet.

För min del är jag närmast böjd att förorda medicinalstyrelsens förslag om kontroll genom att steriliseringen skall verkställas av två läkare i samråd och ske å lasarett eller därmed jämförlig anstalt, och detta närmast av den anledning, att jag icke helt delar den av departementschefen gjorda konstruktionen, att sterilisering alltid innebär ett tillfogande av svår kroppsskada, som under vissa förutsättningar kan tillåtas. Det synes mig sålunda icke rimligt att påstå, att man tillfogar en sinnesslö person, som aldrig kan tänkas kunna bilda familj, svår kroppsskada genom en steriliseringsåtgärd. Han befrias ju endast från en för honom själv fullständigt värdelös förmåga. Emellan detta fall och då sterilisering sker å en fullt frisk människa finnas otaliga gradationer. I många fall närmar man sig säkerligen den gräns, där fortplantningsförmågan kan anses fullständigt eller i det närmaste värdelös och då därför det ej kan vara tal om att genom ett ingrepp svår kroppsskada tillfogas. Med denna uppfattning bär det icke emot att avstå från att kräva offentlig myndighets samtycke i varje fall, vilket med departementschefens konstruktion synes ligga närmast till hands.

Motionären hemställer, att det i propositionen framlagda förslaget måtte göras till föremål för en sådan omarbetning, att även sterilisering av rättskapabla personer underkastas kontroll i enlighet med de riktlinjer, som angivits i motionen.

Utskottet.

Det föreliggande lagförslaget reglerar allenast frågan om de förutsättningar, under vilka sterilisering skall få verkställas beträffande personer, som på grund av rubbning av själsverksamheten sakna förmåga att lämna giltigt samtycke till en sådan åtgärd. De i detta hänseende föreslagna lagbestämmelserna finner sig utskottet böra tillstyrka. Ehuru utskottet så-

lunda icke föreslår någon ändring uti det i propositionen framlagda förslaget, ämnar utskottet dock nedan närmare redogöra för några av de frågor, som däri behandlas.

Under ärendets beredning har uttalats den meningen, att det icke vore vare sig nödvändigt eller nyttigt att i lag fastställa regler beträffande frivillig sterilisering av rättskapabla personer. I åtskilliga yttranden, avgivna av myndigheter, ävensom i den föreliggande motionen hava emellertid anförts skäl för den åsikten, att bestämmelser om sterilisering i dylika fall böra meddelas i lag. Utskottet, som funnit dessa skäl beaktansvärda, anser, att en utredning bör företagas såväl rörande denna formella fråga som rörande det sakliga innehållet av bestämmelser rörande sterilisering av rättskapabla. Utskottet vill fördenskull föreslå riksdagen att hos Kungl. Maj:t hemställa, att en utredning måtte verkställas, under vilka förhållanden frivillig sterilisering av rättskapabla personer må kunna företagas, samt att Kungl. Maj:t därefter måtte för riksdagen framlägga de förslag, vartill en sådan utredning kan giva anledning. För att lämna medicinalstyrelsen tillfälle att följa den praxis, som i fråga om sådan sterilisering kommer att utvecklas, lära bestämmelser vara under utarbetande, som avses skola utfärdas i administrativ ordning. Givetvis skulle ett värdefullt material för den utredning utskottet föreslagit erhållas genom de rapporter, som, enligt vad departementschefen anfört, därvid torde komma att föreskrivas.

Vid flera tillfällen har, såsom framgår av vad utskottet ovan i utlåtandet anfört, frågan om införandet av lagbestämmelser rörande sterilisering på kriminalpolitiska grunder av sedlighetsförbrytare varit föremål för bedömande. Riksdagen har tidigare uttalat sig mot lagbestämmelser i sådan riktning. I några av de yttranden, som avgivits över 1933 års sakkunnigbetänkande, har emellertid den meningen uttalats, att tiden nu kunde vara inne för en utredning rörande regler om tvångssterilisering av, bland andra, sedlighetsförbrytare. Frågan om sterilisering av denna kategori anser utskottet värd att undersökas och vill därför föreslå riksdagen att hos Kungl. Maj:t begära en allsidig, förutsättningslös utredning, huruvida och under vilka förhållanden sedlighetsförbrytare må kunna underkastas sådant ingrepp, som är ägnat att motverka eller upphäva deras sjukliga anlag, samt hemställa, att Kungl. Maj:t måtte för riksdagen framlägga det förslag, vartill nämnda utredning kan giva anledning.

Utskottet övergår härefter till att närmare redogöra för några av de särskilda paragraferna i det genom propositionen framlagda lagförslaget.

1 §.

Lagförslaget avser att reglera möjligheterna till sterilisering allenast i fråga om sådana personer, som lida av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av självsverksamheten, samt på grund av denna sin rub-

bade själsverksamhet varaktigt sakna förmåga att lämna giltigt samtycke till åtgärden. Sterilisering av sådan person kan utan hans samtycke ske under förutsättning att med skäl kan antagas att han på grund av sin rubbade själsverksamhet antingen är för framtiden ur stånd att handhålla vårdnaden om sina barn (social indikation) eller kommer att genom arvsanlag på avkomlingar överföra sinnessjukdom eller sinnesslöhet (eugenisk indikation).

Utskottet.

Mot förevarande paragraf har utskottet icke funnit anledning till anmärkning. I densamma angives såsom förutsättning för sterilisering, bland annat, att det med skäl kan antagas, att någon, som lider av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av själsverksamheten, kommer att genom arvsanlag på avkomlingar överföra sinnessjukdom eller sinnesslöhet. Efter vad utskottet inhämtat är arvgången av de sjukliga anlag, varom här är fråga, icke med säkerhet vetenskapligt utredd vid vissa huvudformer av sinnessjukdom och sinnesslöhet. När under sådana förhållanden utskottet förordar, att en steriliseringslag antages, anser sig utskottet böra framhålla vikten därav att åtgärder vidtagas för att främja de vetenskapliga ärftlighetsforskningar, som äro av betydelse för lagens tillämpning.

2 och 3 §§.

Enligt 2 § första stycket i propositionens förslag är huvudregeln den, att sterilisering får företagas allenast efter tillstånd av medicinalstyrelsen. Där så ske kan skall, innan tillstånd till sterilisering lämnas, enligt 2 § andra stycket yttrande avgivas av make, om den som avses skola bliva steriliserad är gift, av den, som har vårdnaden om honom, i fall han är underårig, av förmyndaren om han är omyndigförklarad samt, om han är intagen å allmän anstalt, av dennas läkare och föreståndare.

Från huvudregeln göres ett — i 2 § omnämnt — undantag i 3 § i fråga om sinnesslö person. Om två legitimerade läkare beträffande sådan person efter samråd funnit, att skäl till sterilisering jämlikt 1 § föreligga, får sterilisering verkställas utan tillstånd av medicinalstyrelsen under förutsättning att skriftligt samtycke föreligger från den eller dem, som enligt 2 § andra stycket skola erhålla tillfälle att yttra sig.

Rörande bestämmanderätten angående steriliseringsoperation yttrade andra lagutskottet i sitt av 1922 års riksdag godkända utlåtande (nr 24), att det i vissa fall, såsom i fråga om sinnesslöa, måhända icke behöfve möta några betänkligheter att låta den enskilde läkaren besluta om sterilisering eller eventuellt att låta åtgärden vara beroende av två läkares samstämmiga uppfattning. I fråga om fallandesjuka och sinnessjuka vore det däremot måhända lämpligast att överlämna avgörandet åt medicinalstyrelsen.

Enligt 1929 års förslag skulle tillstånd till sterilisering alltid meddelas av medicinalstyrelsen.

I sitt av 1933 års riksdag godkända utlåtande (nr 12) anförde andra lagutskottet, att utskottet ville ifrågasätta, huruvida icke till vinnande av vissa lättnader vid avgörandet av frågan, om sterilisering skulle få ske, detta avgörande skulle kunna under vissa garantier överlämnas åt två läkare i stället för åt medicinalstyrelsen.

I 1933 års sakkunnigförslag funnos bestämmelser i sak överensstämmande med de i propositionen föreslagna.

Socialstyrelsen föreslog i yttrande över 1933 års sakkunnigbetänkande att prövningen av frågan om tillstånd till sterilisering skulle förläggas till en särskild central institution av specialdomstols karaktär i stället för till medicinalstyrelsen (propositionen sid. 29). Mot den föreslagna undantagsbestämmelsen om att två läkare efter samråd i vissa fall skulle kunna lämna tillstånd till sterilisering framställdes i yttranden över 1933 års sakkunnigbetänkande erinringar av medicinalstyrelsen, medicinska fakulteten i Uppsala, socialstyrelsen, psykiatriska föreningen och centralstyrelsen för Sveriges läkarförbund, vilka föreslogo, att medicinalstyrelsen ensam i alla fall skulle äga medgiva, att steriliseringsåtgärd företogs. En motsatt uppfattning uttalade medicinska fakulteten i Lund och professorn von Hofsten. Nu ifrågavarande bestämmelse lämnades utan erinran av Karolinska institutets lärarkollegium och svenska läkarsällskapet. En redogörelse för innehållet i nu omförmälda yttranden återfinnes i propositionen å sid. 30—32.

Föredragande departementschefen, statsrådet Schlyter, förklarar i propositionen (vid remissen till lagrådet), att han icke kan giva sin anslutning till förslaget om inrättande av en särskild central myndighet för prövning av ansökningar om tillstånd till sterilisering. Beträffande frågan om rätt i vissa fall för två läkare att medgiva sterilisering anför departementschefen:

Uppenbarligen äga de skäl som i allmänhet kunna anföras till förmån för en prövning inför central myndighet av frågor om tillstånd till sterilisering i viss mån tillämpning även när det är fråga om sinnesslöa. Det kan sålunda sägas att bedömandet av indikationsställningen i enskilda fall kan vara svårt och kräva speciell sakkunskap. Vidare kan åberopas att ett strängt likformigt bedömande av de olika fallen lättare erhålles om bedömandet lägges i händerna på en för hela riket gemensam instans. Emellertid torde dessa skäl icke äga tillnärmelsevis den betydelse när det gäller sinnesslöa som när det gäller sinnessjuka eller dem som lida av »annan rubbning av själsverksamheten». Det förhåller sig otvivelaktigt beträffande sinnesslöa så att det sällan inträffar att prövningen vare sig av frågan huruvida sinnesslöhet och inkapacitet föreligger eller av de särskilda indikationerna för sterilisering giver anledning till någon egentlig tvekan. Vid sådant förhållande förefaller det vara en onödigt omgång att förlägga avgörandet till en central instans. För de i ena eller andra hänseendet tveksamma undantagsfallen finns alltid möjligheten att underställa saken medicinalstyrelsens bedömning. Det är nämligen att märka att föreskriften om sterilisering av sinnesslöa efter samråd mellan två läkare icke innefattar något hinder för medicinalstyrelsen att upptaga och avgöra ste-

riliseringsfrågan i ett sådant fall då avgörandet skulle kunna träffas av två läkare. När en ansökning om tillstånd till sterilisering av en sinnesslö inkommer till styrelsen, skall denna ansökning upptagas och behandlas vare sig den är åtföljd av skriftliga medgivanden från dem som bära yttra sig eller sådana medgivanden saknas. Naturligtvis bör möjligheten att låta medicinalstyrelsen avgöra saken utnyttjas i tveksamma fall, och detta kommer säkerligen också att ske. Enligt min mening finnes ingen anledning antaga, att icke läkarna skola bedöma frågor om sterilisering med starkt beaktande av åtgärdens djupt ingripande och personliga betydelse. Och det torde icke behöva befaras att de skola underlåta att hänskjuta avgörandet till medicinalstyrelsen därest frågan om sterilisering av en sinnesslö är tveksam. — Att det såsom den sakkunnige framhållit är ur praktisk synpunkt en mycket stor vinst därest prövningen av frågor om sterilisering av sinnesslöa på sätt föreslagits anförtros två läkare — vilka torde bära vara legitimerade — därom lära alla vara ense.

Inom *lagrådet* lämnade en ledamot det till lagrådet remitterade förslaget i nu förevarande avseende utan erinran, medan tre ledamöter uttalade den mening, att undantagsbestämmelsen borde utgå. Redogörelse för sistnämnda tre lagrådsledamöters yttranden återfinnes å sid. 41—43 i propositionen.

Departementschefen anför, sedan lagrådets yttrande avgivits, bland annat:

Vid förnyat övervägande av spørsmålet huruvida prövningen av frågor om sterilisering av sinnesslöa kan anförtros två läkare har jag icke funnit anledning frångå vad det remitterade förslaget härutinnan innehåller. De starka praktiska skäl som tala för förslagets ståndpunkt uppvägas enligt min mening icke av de skäl av mera principiell natur som kunna åberopas häremot.

Utskottet.

Riksdagen har såväl 1922 som 1933 uttalat, att det kunde ifrågasättas, huruvida icke avgörandet av spørsmålet, om sterilisering skulle få ske, i vissa fall kunde överlämnas åt två läkare i stället för åt central myndighet. Det i propositionen framlagda förslaget innehåller bestämmelser i sådant hänseende. Mot desamma hava från skilda håll anmärkningar framställts, gående ut därpå att en undantagsbestämmelse från den allmänna regeln, att central myndighet (medicinalstyrelsen) skall pröva alla ansökningar om sterilisering, icke bör medgivas. Utskottet anser emellertid, att starka praktiska skäl tala för en undantagsbestämmelse av omförmält innehåll. Utskottet tillstyrker därför propositionens förslag.

I likhet med departementschefen anser utskottet, att en särskild central myndighet för prövning av ansökningar om tillstånd till sterilisering icke bör inrättas, utan att nämnda befogenhet bör tillkomma medicinalstyrelsen.

4 §.

Enligt första stycket i denna paragraf skall sterilisering verkställas av legitimerad läkare. Endast ingrepp av sådant slag att i allmänhet skada

till hälsan ej är förenad därmed får göras. Genom sistnämnda bestämmelse har kastrering uteslutits. I regel torde sterilisering, åtminstone under den närmaste framtiden, komma att ske genom angiektomi respektive salpingektomi.

Beträffande bestämmelsen om vem som skulle äga verkställa sterilisering anförde *medicinalstyrelsen* i yttrande över 1933 års sakkunnigbetänkande bland annat:

Garantier för steriliseringsingreppets möjligast riskfria utförande synes vara erforderliga. Styrelsen funne bestämmelsen i första stycket om legitimerad läkare icke vara tillfyllest. Det skulle visserligen kunna anses självfallet att *medicinalstyrelsen* vid meddelandet av tillstånd till sterilisering ägde fästa villkor i fråga om platsen för operationen och operatörens kompetens, varigenom berörda garantier till fyllest bleve iakttagna, men en uttrycklig bestämmelse om befogenhet för styrelsen att meddela föreskrifter i detta hänseende syntes dock styrelsen vara att förorda.

Departementschefen, statsrådet Schlyter, anför härom i propositionen:

Frågan huruvida och i vilken utsträckning *medicinalstyrelsen* må vid tillstånd till sterilisering fästa särskilda villkor i fråga om dess verkställande torde icke böra behandlas i förevarande lag. Bestämmelser härom synas hava sin plats i de administrativa föreskrifter Kungl. Maj:t jämlikt 9 § äger meddela angående lagens tillämpning.

Mot den föreslagna lydelsen av förevarande paragraf finner utskottet icke anledning till erinran men förutsätter att genom administrativa föreskrifter *medicinalstyrelsen* tillerkännes befogenhet att vid meddelande av tillstånd till sterilisering fästa de villkor i fråga om platsen för operationen och operatörens kompetens, som kunna anses erforderliga såsom garanti för steriliseringsingreppets möjligast riskfria utförande.

Utskottet.

5—8 §§.

Beträffande dessa paragrafer har utskottet intet att erinra.

Utskottet.

9 §.

Enligt denna paragraf äger Konungen meddela erforderliga bestämmelser angående lagens tillämpning.

Sedan *departementschefen* i annat sammanhang omförmält, att en del av de bestämmelser, som upptagits uti det genom 1933 års sakkunnigbetänkande framlagda lagförslaget, ansetts vara av sådan natur, att de icke behövde erhålla formen av lag utan kunde utfärdas i administrativ ordning, varför de uteslutits i *departementschefens* förslag, anför *departementschefen* i propositionen:

Bland de administrativa bestämmelser, som förutsätts i 9 §, böra tydligen i första hand upptagas de delar av sakkunnigförslaget som icke influtit i det nu upprättade lagförslaget. Sålunda böra föreskrifter meddelas om rätten att taga initiativ till sterilisering, om ansökan till *medicinalstyrelsen* angående tillstånd till sterilisering och om handläggningen

i medicinalstyrelsen av sådan ansökan. Delvis med anledning av erinringar som framställts i yttranden över sakkunnigförslaget torde böra övervägas vissa jämkningar i sakkunnigförslagets bestämmelser i dessa ämnen. Skäl synas sålunda tala för en utsträckning av initiativrätten till fattigvårdsstyrelse och barnavårdsnämnd samt möjligen jämväl till make. I administrativ ordning böra vidare meddelas bestämmelser i de jämväl i sakkunnigförslaget behandlade frågorna om vad som skall iakttagas av läkare innan sterilisering utan medicinalstyrelsens tillstånd må företagas å sinnesslö och om skyldighet för läkare att insända rapport till medicinalstyrelsen över verkställd sterilisering.

I 1933 års sakkunnigförslag funnos intagna bestämmelser i 3 § om rätten att taga initiativ till sterilisering, i 4 § om ansökan till medicinalstyrelsen angående tillstånd till sterilisering, i 5 § om handläggningen i medicinalstyrelsen av sådan ansökan, i 9 § om vad som skall iakttagas av läkare, innan sterilisering utan medicinalstyrelsens tillstånd må företagas å sinnesslö samt i 11 § om skyldighet för läkare att insända rapport till medicinalstyrelsen över verkställd sterilisering.

Vid granskning i *lagrådet* uttalade en ledamot den meningen, att frågan om vem som skall hava initiativrätt vore av den betydelse för den enskilde att den borde regleras i själva lagen.

Departementschefen anför härom i propositionen, att vad nämnde lagrådsledamot anført icke föranlett departementschefen att frångå den ståndpunkt han förut intagit.

Utskottet. Utskottet giver sin anslutning till vad departementschefen i nu ifrågasvarande sammanhang anført.

Rubrik m. m.

Utskottet. Ifråga om rubrik, ingress och bestämmelser angående lagens trädande i kraft har utskottet intet att erinra.

På grund av vad ovan anförts får utskottet hemställa,

1) att förevarande proposition måtte bifallas av riksdagen;

2) att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning under vilka förhållanden frivillig sterilisering av rättskapabla personer må kunna företagas samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan giva anledning;

3) att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en allsidig, förutsättningslös utredning huruvida och under vilka förhållanden sedlighetsförbrytare må kunna

underkastas sådant ingrepp, som är ägnat att motverka eller upphäva deras sjukliga anlag samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan giva anledning; samt

4) att den föreliggande motionen, I: 306, i den mån den icke blivit besvarad genom vad utskottet under 2) hemställt, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 24 april 1934.

På andra lagutskottets vägnar:

K. G. WESTMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *K. G. Westman, Linder, Gustaf Tamm, Norman, Olof Carlsson, Karl Bodin* och *John Gustavson**; samt

från andra kammaren: herrar *Magnusson* i Skövde*, *Hage, Johanson* i Hallagården*, *Olovson* i Västerås, *Pettersson* i Hällbacken*, *Holmström**, *Österström** och *Lindberg* i Stockholm*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.